

Tärkein yhteiskunnallinen työ.

(Omatunto).

Yhteiskuntaa ja valtiota voidaan verrata ihmiseen, molemmat ovat joko terveitä tai sairaita, molemmat tekevät työtä tai lepäävät, molemmat joko kehittyvät ja kasvavat viisaudessa ja taidossa tai menevät alaspäin, joutuvat rappiolle ja kuolevat. Yhteiskunnan samoin kuin ihmisen elämä ja onni riippuu siitä, mitkä periaatteet sitä johtavat; ihminen, joka antautuu himojensa ja viettiensä orjaksi, turmelee pian sekä onnensa että elämänsä, ja valtio, joka ei osaa suojella itseään sisäisiltä eripuraisuuksilta, yksityiseltä kunnian- ja vallanhimolta, alamaistensa katkeruuden ja vihan tunteilta, se valtio lähenee perikatoaan. Työtä tehdessään ihminen keskittää huomionsa siihen, mitä hänellä on käsillä, ja pitää ajatuksensa koossa, että hänen työnsä tulisi tarkotuksenmukaista ja hyvää; hän oppii hillitsemään mielikuvitustaan ja halujaan, etteivät ne häiritsisi hänen työtään. Kysymys on itse asiassa vallasta; työtä tehdessään ihminen pitää silmällä, etteivät oikut ja päähän pistot saa häntä vietellyksi pois tieltä, antaen samalla ylimäisen johdon järjen valaisemalle tahdolle.

Sama on laita yhteiskunnan ja valtion. Siinäkin elävät ja toimivat monenlaiset voimat ja aatteet, ja kysymys on joka hetki siitä, mikä voima on vallassa. Saavatko intohimot hallita vai istuuko valtaistuimella järjen valaisema tahto, toisin sanoen viisaus? Ja samoin kuin jokainen myöntää, että ihmisen on meneteltävä järkevästi ja viisaasti, jos hän mieli onnistua työssään, samoin ei kukaan kieltäne, että valtionkin menestys ja onni riippuu hallituksen viisaudesta.

Mutta mikä hallitus on viisas?

Onko se ihminen viisas, joka ei itse viitsi työtä tehdä elättääkseen itseään, vaan joko ylpeästi seikkailuhaluksena antautuu ryöväriseksi ja rosvoksi tai ilkeillä keinotteluilla varastaa muilta heidän työnsä hedelmät? Onko se hallitus viisas, joka menettelee samoin, s. o. käyttää kansaansa sotaisiin vallotusretkiin ja heikompain sortamiseen?

Onko se ihminen viisas, joka niin itsepintaisesti tekee työtä lepäämättä ja syömättä, että hänen terveytensä murtuu ja hän kuolee ennaikaisen kuoleman? Onko se hallitus viisas, joka tavotellessaan jotakin kulttuuri-ihannetta antaa kansansa kuihtua ja kukistua kaikenlaiseen kurjuuteen, nälkään ja rasiin?

Onko se ihminen viisas, joka työtä tehdessään yksinomaan ajattelee ruumistaan ja aineellisia etujaan vähääkään välittämättä henkensä kehityksestä? Olisiko se hallitus viisas, joka vain katselisi alamaistensa aineellista hyvinvointia ja vaurastusta, mutta ei nostaisi kättään niiden sivistyttämiseksi?

Ei, viisas on vain se ihminen, joka katsoo sekä ruumiinsa että henkensä parasta ja joka kohtelee muita niinkuin itseään, ja samaten on se hallitus viisas, joka huolehtii kaikkien alamaistensa sekä aineellisesta että henkisestä menestymisestä ja kohtelee muita kansoja niinkuin omaansa.

Mutta minkälainen on viisas hallitusmuoto oleva? Onko se oleva yksinvaltiutta vaiko kansanvaltaa? Siitä ei ole mitään määrityksiä. Jos hallitsijana olisi viisas ja voimakas ihminen, joka yksinomaan ajattelisi kansansa parasta, eikö silloin olisi viisainta antaa hänen hallita täydellä vallalla? Epäilemättä olisi enemmän takeita viisaasta johdosta, jos viisaus olisi niin sanoaksemme ruumistuneena yhteen kaikkietävään ihmiseen, jolla olisi ehdoton valta. Hän juuri viisautensa kautta edustaisi kaikkien muiden pyhintä tahtoa. Mutta semmoisia ihmisiä ei ole näkyvissä – ei ainakaan hallitsijain istuimilla. Heikon kädessä valtikka muuttuu ruoskaksi ja yksinvaltiutus annettuna vähäjärkiselle on kansalle kiroukseksi; ainoa kansan suoja on silloin lain rajottama hallitusvalta. Mutta lakikin voi olla ja on tavallisesti muutamien laatima, jotka eivät ole kyenneet tulkitsemaan kansansa pyhimpiä toivomuksia, ja sentähden on meidän päivinämme hallitusmuodon ihanteena n. k. kansanvalta.

Kansanvallalta toivotaan pelastusta, kansantahto, sanotaan, on pyhä ja viisas.

Kansan tahto on viisas. Niin, tämä lause kätkee syvän totuuden. Samaten kuin ihmisen sisin, pyhin tahto on viisaudesta kotoisin ja on niin viisas kuin saman ihmisen kautta viisautta saattaa ilmetä, samaten kansan sisin tahto on sen korkein viisaus. Mutta kuka osaa tulkita ja kertoa, mikä se tahto on? Ihminen usein erehtyy omasta itsestään. Koko hänen elämänsä on erehtymistä, kunnes hän löytää oman itsensä. Olisiko kansan toisin? Kuinka monet kansakunnat ovatkaan hävinneet maan päältä oppimatta tuntemaan omaa itseään! Ja kuinka monet ne ovat, jotka kärsimysten ja erehdysten tuliahjosta ovat vetäneet ilmoille itsensä tuntemisen ja »oman tahtonsa» kultaisen viisaudenkiven?

Kansan tahto, sanotaan – mutta mikä on kansan tahto? Missä on se Suomen mies, joka tällä hetkellä on osannut lausua ääneen kansansa tahdon? Missä on ilmotettuna se viisas tahto, jota kaikki yksimielisesti ovat valmiit seuraamaan? Meidän kansamme on jakautunut moneen eri valtiolliseen puolueeseen, ja suurin osa kansasta on kaikkien puolueiden ulkopuolella! Kuka puolue edustaa kansaa, kelle olisi valta suotava?

Kun ihminen ei ole henkisesti terve, kun hän ei tunne itseään, kuulee hän sisässään monen äänen puhuvan. Niiden kesken hänen on valitseminen ja yhdelle äänelle on johto annettava ja meneteltävä hänen parhaimman ymmärryksensä mukaan. Kun yhteiskunnassa kaikki eivät ole yksimieliset, vaan erilaisia ääniä kuuluu, täytyy tietysti tapahtua sovittelu ja vertailu ja parhaimman ehdotuksen valinta. Mutta onko takeita siitä, että valinnasta tulee viisasta?

Luultava on, että ihminen erehtyy, luultava on, että yhteiskunta, sillä viisaus tulee vasta käsi kädessä itsensä tuntemisen kanssa.

Viisaan hallitsijan ehtona on, että hän tuntee kansansa pyhimmän tahdon, viisaan kansanvallan ehtona on, että kansa tuntee itsensä.

Ja mitä se merkitsee, että kansa tuntee itsensä? Että sen sisin tahto on selvänä kansalle kokonaisuudessaan ja että sen ajattelevat yksilöt osaavat tulkita tätä tahtoa sillä tavalla, että koko kansa heti tuntee sen omakseen.

Mutta kun ei kansa tunne itseään? Silloin sen on oppiminen itseään tuntemaan. Ja silloin se ei saa antautua ainoastaan elämän ohjattavaksi, vaan sen tulee kaikella tarmolla pyrkiä itsekkin oppiin.

Ja miten tämä tapahtuu? Siten, että sen valistuneet yksilöt levittävät valistustaan. Sillä ainoastaan valistuksen, sivistyksen ja tiedon avulla voi kansa oppia ajattelemaan: itseään tuntemaan.

Sentähden on tärkein yhteiskunnallinen työ, niin kauan kun ei kansa vielä täysin tunne omaa tahtoaan, valistuksen, sivistyksen ja tiedon levittäminen niin laajalle kuin mahdollista.

Mutta mikä valistus, mikä sivistys, mikä oppi? Semmoinenko, joka synnyttää herrasluokan, kansasta vierottuneen? Semmoinenko, joka sokaisee silmät palvelijoiltaan, niin etteivät he näe kansansa tarpeita eivätkä osaa tulkita sen toivomuksia, vaan nousevat kansansa niskoille itseään ja kulttuuriaan jumaloimaan? Ei, vaan semmoinen sivistys, joka vastaa puheenalaista tarkotusta.

Mitenkä yksilö menettelee, kun hän pyrkii itsetuntoon? Hän etsii totuutta. Hän kysyy itseltään, mikä hänen elämänsä tarkoitus on ja mitä varten hän on maailmassa. Ja hän ottaa selvän siitä, mitä muut – viisaammat – ovat sanoneet näistä asioista, kuinka he ovat ratkaisseet elämän arvotuksen. Hän kulkee vieraisissa maissa ja tutustuu vieraihin kansoihin, heidän elämäntapoihinsa, uskontoonsa ja maailmankatsomukseensa, tai jos hän ei ole tilaisuudessa tätä tekemään, hän lukee kirjoja, jotka kertovat samoista asioista. Hän tutkii suurten ajattelijain ja ihmiskunnan opettajien lausuntoja elämän moninaisista kysymyksistä, ja ajattelemalla ja vertaamalla hän vähitellen pääsee oman itsensäkin tuntemiseen.

Samaten on kansankin tiedossa eteneminen. Sen on oppiminen tuntemaan oma historiansa, omien ajattelijainsa ja kirjailijainsa tuotteet ja – mikä on yhtä tärkeitä – muiden maiden, ja kansojen kehitysvaiheet ja sivistystuotteet. Mutta ennen kaikkea sen halu totuuteen on herätettävä. Sokeasta uskosta se on herätettävä, matkimishimosta ja henkisestä orjuudesta. Sen on oppiminen ajattelemaan, itse kysymään ja itse etsimään vastausta. Ja sentähden sen tulee saada tietää, mitä ihmiskunnan suurimmat ja jaloimmat opettajat ovat elämästä opettaneet. Sen on oppiminen

tuntemaan ei ainoastaan omaa mestariaan, vaan muidenkin kansojen mestareita ja vapahtajia, sillä hengen valtakunnassa ei ole eroa »minun» ja »sinun» välillä, vaan siinä on kaikki yhteistä.

Suuri herätystyö on tapahtuva, jos kansa mieli päästä todelliseen itsetuntoon. Ja se herätystyö on oleva semmoinen, jota syystä voidaan kutsua teosofiseksi valistus- ja sivistystyöksi.

Ja siksi soisin, että ääneni kuuluisi yli Suomen salojen: oi sinä Suomen kansa, älä pimeyteen tyydy! Heitä päivän valoon kaikkien katseltavaksi, mitä sydämessäsi piilee! Aseta vaatimus kaikille opettajillesi, että he kaivavat esille kullan sinun henkesi virranuomista! Älä anna kenenkään opettaa sinulle turhuuksia ja valheita, vaan vaadi, että ne, jotka asettuvat opettajiksesi sanovat sinulle puhtaan totuuden, ja pakota heitä oman rehellisen vakavuutesi kautta ajattelemaan ja tutkimaan elämän suuria kysymyksiä, ennenkuin he ryhtyvät sinua opettamaan! Silloin vannon sinulle, että elämäsi kevät alkaa ja että onnesi kukka puhkeaa!

Pekka Ervast.

(Elämä 1907, N:o 14, Helsingissä Lauvantaina Helmikuun 22 p. 1907, s. 1, palstat 5-6, s. 2, palstat 1-3.)